

Muziejaus istorija

Ir gerai, kad mudviejų su geriausia drauge skoniam nesutapo: niekada to paties neįsimylėdavome, o jei tekdavo vyrą pasidalinti (porą kartų buvo ir taip), niekada viena kitai nepavyduliavome.

Dar šiek tiek pasikalbėsime apie Lankytojus ir, pasiėmusios taksą, važiuosim namo. Taigi va, ponai, apie Lankytojus. Tam reikia nedidelio ekskurso, o gal ir sakmės.

Tai nutiko Azai paauglystėje Pilviškiuose. Ant namo aukšto, šalia visų kitų rakandų, kurie paprastai laikomi ir nemetami lauk, kol nesutrūnija arba kol nepasikeičia/nemiršta namo šeimininkas (pastebėjote, kiekvienas turime labai individualų šiukšlių pomėgį?), Azalija buvo įsikūrusi kampilį. Tokią Poškos Baublio versiją. Šis kampilis yra kur kas vėliau draugės gyvenime atsiradusios klėtelės pirmtakas. Tiesiog manoji Aza mėgsta olas.

Mažytis palėpės langiukas iš vidaus buvo užkaltas storu šiltnamio celofanu, kad nepūstų vėjas. Ant sienos šalia langelio Az prikėlė išaugtą savo vaikišką suknelę, perlenkdama ją ir suklostydama. Suknelė imitavo užuolaidą. Jos audinys buvo šviesiai kreminis su smulkiomis raudonomis, mėlynomis ir rudomis gėlytėmis.

Kampelyje vos galėjai apsisukti: ten tilpo tik vaikiška kėdutė su pagalvėle ir skrynia, naudojama vietoj stalo.

Du seni griozdai apribojo slėptuvės erdvę: savo kampe-

lį Aza užstūmė sena komoda ir nebeveikiančia skalbimo mašina „Ryga“.

Kamputį draugė susikūrė neturėdama ką veikti. Susinešė ten atminimų sąsiuvinius, nebereikalingus žaislus, popierines lėles, kuriomis retsykais pažaisdavo, bet savo kambary jas laikyti paauglystėje tapo gėda. Tarp visų daiktų buvo keletas smulkių kraštotyrinių eksponatų: dubenėlis akmenukų, vadinamų laumės papais, stiklainiukas gintarų, senovinis lygintuvas, didelis tuščias vapsvų lizdas, kelios senos knygos ir laikraščiai (kaip neseniai paaikšėjo, pora knygų labai vertingos), sukrypusi tetervino iškamša ir sena piesta. Štai todėl šeima Azos patalpėle praminė muziejumi.

Kartą pas juos į namus po kažkieno laidotuvių sugarmėjo būrelis giminių. Dar pakalbėti apie reikalus, pabendrauti, užkąsti prieš kelionę. Aza tuomet jau buvo visiškai pernokusios Lolitos amžiaus, gal kokių keturiolikos. Jos liemenėlė buvo trečio dydžio, prakaitas aitrus, šlaunys kaip kumelės (ji taip sakydavo ir labai dėl to kompleksavo). Dalį veido spuogų slėpė po storais garbanotais kirpčiukais.

Klegantis giminių būrelis kažkodėl nutarė, kad ji turi parodyti savo muziejų Robertui – išstypusiam kokių septyniolikos metų antros eilės pusbroliui iš Kauno. Ir vis dėl tų laumės papų. Ką tik visi kalbėję apie nabašniką, pasukui – kaip kažkas neseniai turėjęs kraujo užkrėtimą, vėliau apie žaizdas, jų gydymą, apie gydymą laumės papais,

kaip jų sutrinti milteliai puikiai džiovina bei dezinfekuoja žaizdą...

Žodžiu, Azalija su Robertu, kaip jaunimas, buvo nušūsti parnešti tų laumės papų į Azos palėpės užkampį. Jiems išeinant iš kambario, mama dar šūktelėjo: „Ir parodyk Robertui savo muziejų!“

Lipdama kopėčiom į palėpę, Az laikė suėmusi trumpos savo suknelės padurkus į priekį, kad šie nesikilotų ir nepasimatytų užpakalis, aptemptas storomis pėdkelnėmis. Užpakalio, kad ir aprengeto, pasirodymas tais gūdziais laikais būdavo mirtina ir neištaisoma gėda.

Pasišviesdami žibintuvėliu ir kliūdami už rakandų, jie atėjo į muziejų ir Aza labai skubėjo kuo greičiau rasti nelemtuosius laumių papus, nes nežinojo, ką su tuo puspusbroliu kalbėti, mat matė jį antrąsyk nuo kūdikystės ir dar nemokėjo šauniai ir šmaikščiai bendrauti.

„Tai parodysi muziejų?“ – nusižvengė Robcikas.

„Tai va“, – ji mostelėjo ranka link senųjų knygų, sykiu pajusdama visą kaulėtą Roberto kūną įsimontuojant sau į nugarą: rankos skausmingai sučiupo krūtis, garsus alsavimas už ausies pūtė jos plaukus lyg fenas, o tarp šlaunų rėmėsi dar kažkas. Robertas prie jos nugaros išsilenkė klaustuku. Negalima sakyti, kad Azai tai nepatiko, tiesiog buvo labai netikėta ir baugu.

„Parodyk muziejų...“ – puspusbrolis dūsuodamas jau grabinėjo jos pėdkelnių ir kelnaičių gumas, kažkuri paukštelėdama trūko, tarp kojų atsirado grubus greitas

pirštas, sulįsdamas ten, kur ji niekada nebūtų kišusi nieko, net savo pirštuko. Ji suriko tramdomu balsu ir pajuto šlapią karštį tarpukojoy.

Robcikas suniurnėjo: „Blet, nu tu...“, skubiai apsimovė kelnes ir nuskubėjo kopėtėlėm žemyn.

Azalija pasėdėjo minutėlę ant kėdutės.

Sijonas iš užpakalio taip pat buvo šlapias.

Pakilusi ji nuplėšė nuo langelio savo senąją vaikišką suknelę, imitavusią užuolaidą, sulankstė ją ir įsikišo į kelnaites, gausiai suteptas krauju, vietoje įklotu. Paėmė du laumės papus, nusileido žemyn nuo palėpės, pro praviras duris įmetė į svetainę tuodu akmenėlius ir nubėgo į vonią, kol jos nieks nepamatė.

Dar dar dar – medinėmis grindimis nusirito laumių papukai ir Azos mama skambiai nusijuokė: „Tai baikininkė dukra.“

Ilgokai po to Azalija nėjo į muziejų.

Paskui atėjo metas, kai iš to imta juoktis.

O vėliau, kai tapome senomis beveik profesionaliomis muziejininkėmis, mūsų žodyne prigijo žodis muziejaus Lankytojas, reiškiantis ne asmenį, o organą.

Tik paklauskite, kaip taiklu:

Pirmadieniais muziejus nedirba

Atnaujinta muziejaus ekspozicija

Sanitarinė diena

Mokiniam ir senjoram – nemokamai

Organizuotoms grupėms – 50 proc. nuolaida

Vakar muziejus pritraukė daug lankytojų
Gegužės 17-ją – Muziejų naktys...

Lankytojai, tiesa, kartais linksta, kartais beveik nulūžta, bet tai jau ne muziejaus reikalas.

Kada nors padarysiu taip: išėisiu trumpučių atostogų. Rudenį. Gal spalio pradžioj. Atostogėlių, kokių ten atostogų. Kolegės klausinės, kur važiuosiu. Atseit į kokius šiltus kraštus vasaros pratęsti. Man nereikia pratęsti vasaros. Aš ją ką tik turėjau. Visą.

Gal ir Pirma

Mudvi geriausios draugės buvom visada, kiek save pamenam. Augome vienam kieme paribio miestely. Gyvenome skirtingose šimtabučio namo laiptinėse ir draugavome nuo smėlio dėžės, pirmo kartu pertraukto slieko, pirmųjų kavonių rūsy, „sekretų“ iš gėlių ir stiklo žemėje, „daktarų“ palapinėje iš paklodžių ir ristynių nuo kalno.

Įpratom matyti tą patį. Išėjusios kieman nei nesitarusios abi patraukdavom šiaurės kryptim, šiaurės kryptis yra pati gražiausia todėl, kad ji visada apšviesta saulės. Saulė šiaurei iš už nugaros niekada nešviečia, o jei kartais

susidaro netikėtas debesų ir prietemos spektaklis, kurio metu užtemsta visas dangus, išskyrus vieną properšą šiauriniam pakrašty, bėgame abi kieman ir net prasižiojusios dairomės po iškreiptą tikrovę. „Eik tu sau... – sakom viena kitai. – Nu eik tu sau...“

Pavasariai, kai gosliakvapės tuopos išvynioja lipnius savo lapus, kai lauki nesulauki pirmojo griaustinio fiestos.

O vasariniai tolimi dangūs, kai saulės spindulys apsuks net namo kampą, kai šaukiamos namo, klykdamos leidžiamės lėkti priešingon pusėn. O vakarai su dviračiais paežery, lūgnėm lygiam vandeny ir paslaptingo paukščio baublio mūkimu.

O spengiantys žiemos vakarai akvareliniu dangumi, išsinešta kieman karšta virta bulvė „su kailinukais“. Vakare nuo kalno dar gali spėti išokti į paskutinį žaros vagoną ir, skubiai atsispyrus kojomis jau visai už horizonto, grįžti pas mamą kaip niekur nieko, pilna tokios drąsos, kad jokie barimai neveikia.

O rudenys... O ypač rudenys. Jų rūkai. Lapai, lapai, gailus jų dvelksmas, jų trumpas kvėpėjimas prieš pradėdant pūti, prieš auksui virstant niekiu – tuščialangiais lapelio griaučiukais. Lapai lekia paskui paukščius, kai kurie spėja, kiti gi – ne. Svarbiausia, kad tie lapai sentimentalai lėkdavo ne tik senovėje, taip pat jie lekia ir dabar, bet tai lyg ir nebemadinga. Visur visur dabar jau dedu ironijos, lyg skonio ir kvapo stipriklio.

Nežinau, kaip yra su mirusiais žmonėmis, bet nukri-

tę lapai kur kas laisvesni už pririštuosius. Mirusio lapo gyvenimas judrus. Rudenį prie Latvijos pasienio vėjas Lietuvon pripučia latviškų lapų, prie Baltarusijos pasienio – gudiškų, prie Lenkijos – lenkiškų, o prie Karaliaučiaus – prūsiškų. Ir tie pastarieji šnabžda girdėtus, bet nebesuprantamus burtus. O kai virš galvos vakare suka klevo lapai, viskas aišku – šie atkeliavo tiesiai iš žvaigždžių. Čia dėl formos taip.

Nukritusiems lapams nereikia dokumentų kertant sieną, jie migruoja, randa prieglobstį, kur nors įstringa, pūva, o pavasarį, žiūrėk, vėjas dar ritinėja kokį sudžiūvusio pernykščio lapo rėmelį, panašų į miniatiūrines kepiamo groteles.

Jei reiktų trumpai ir konkrečiai, tai savo buvimo žemėlapy žymėčiau vienintelį tašką – ant žemės pūvantį lapą.

Kaštonus, giles, lapus – mažystėje viską partempdavom namo, nors tie lobiai šiltuos kambariuos mikliai raitėsi ir džiuvo. Mudvi turėjom slaptą pomėgį – slėptis po lapais. Palįsti po geltona kauge ir uosti uosti drėgną gilų aromatą; maudytis lapuose, jais apsikabinėti. Buvom kiemo šlavėjų siaubas, niokojantis geltonų lapų krūvas, išnešiojantis juos po visus kiemo kampus, beriantis lapus nuo garažo stogelio, pro balkoną. Įnirtusiai purtydavom liaunesnius klevelius, sukeldamos saulėtą snygį.

O ankstyva prietema! Tai atleidimo raštelis nuo bet kokių privalomų darbų. Neprivalai nieko rimto veikti, kai tamsu. Gali šiaip sau bimbinti, skaitinėti ar paišaloti ką

nors, truputuką pakosėti, apsirišti gerklę ir galbūt kitą dieną neiti į mokyklą, ryte žiopsoti pro langą į stypsančių medžių ryškius paltus, į papūstplunksnes krankiančias varnas, pirmąsias šiaurines zylutes, barbenančias snapais stiklan, debesų traukinius su pūškiančiais lokomotyvais, lietaus ratilėlius balose. Smaksot prie lango, stebint graudžius linkstančių gluosnių mostus pavėjui-vėjui-vėjui-vėjui, lyg laiminanti motina mojuotų skarele (ak, kaip gražu). Žaviai, lyg žaislinis meškutis, vėtroje gūžiasi maumedis, klouniškai skeryčiojasi klevai. Žvelgiant pro langą, gali svajoti apie neregėto raibumo medžiagos skiautę, iš kurios surauktum suknelę savo lėlytei.

O ryte kieme aptikti ploniausiu leduku aptrauktą balutę ir būtinai įminti ledo stiklan.

Ir nuostabiausia dovana – rudens atostogos, kai šlepšim tapkutėmis viena pas kitą į namus piešti popierinių lėlių. Iki rudens atostogų dar nespėji ypatingai pervargti ir gauni jas lyg prizą, lyg pripažinimą, kad visi tavo rudens pradžios užsiėmimai buvo rimti. Rudens atostogos – tarsi laimėjimas loterijoje.

Kai buvom pirmokės, mirė Azos tėvas. Jis meistravo muzikos instrumentus, teisingiau tariant, juos remontavo. Mudviem buvo sumeistravęs skudučius. Daugiausia taisė medinius instrumentus: smuikus, kankles, violončeles. Mačiau, kažkas buvo atitįsęs skrabalus. Biesaižin, gal jis juos ir gamino. Instrumentus jam suveždavo iš kelių apylinkėse esančių muzikos mokyklų, klientai atvažiuodavo

jo pasiimt į namus derinti pianinų. Mudvi atbėgdavom į vėsią Azalijos tėčio dirbtuvėlę pauostyti klijų ir lako, pažiūrėt, koks instrumentas suspaustas gnybtais dabar džiūsta. Bet kokios dirbtuvėlės kvėpia vyriškai. Dirbtuvėse gyvena įrankiai, kaukai, vielos, drožlės, paslaptys, buteliukai su kažkuo. Galioja meistro tvarka, įforminta koku nors kabančiu kalendoriumi, niekam nebetinkamu paveikslu, vaizduojančiu meškiukus girioje, *gintariniu* vaizdeliu, medine velnio pavidalo pieštukine, pilna atsuktuvėlių, peiliukų ir strypelių.

Paskui lankėm Azos tėtį ligoninėje. Tik pirmą sykį ji nuėjo su mama, vėliau atbėgdavom mudvi abi. Nešdavom termosą su karšta kmyną arbata, kurią jis išsipildavo į baltą puodelį raudonais taškeliais. Azalijos tėtis mus linksmindavo, atiduodavo naktipiečiams gautus du sausainius „Ralis“ arba „Gaidelis“, rodė, kiek įdomybių yra jo palatoje: rozetė it paršo knyslė, po langu ištrupėjęs tinkas, panašus į drugelio sparnus, lubose ties vamzdžiu dėmelė visai lyg jūros arkliukas, skylė linoleume po lovos ratuku. Jis gulėjo trivietėj palatoj, kaimynai vis keitėsi, o Azos tėtis likdavo. Geležinė jo lova su balta patalyne žaliom gėlytėm ir užrašais „Minzdrav“ stovėjo ties langu, tad dažniausiai mes visi žiūrėdavom į debesis. Piktoji naktinukė seselė, įčiuožusi palaton su lašelinės stovu, išprašydavo mudvi lauk.

„Ko čia dejuojat dabar? – sakydavo seselė vyrams. – Va, sušersiu liuosuojančių, lakstysit kaip raketos, kulnus apsišikę.“

O paskui vieną dieną Azai mama pasakė, kad tėčio nebėr. Tai buvo pačios šlykščiausios patyčios! Azalija nė nemanė tuo tikėti, ji bėgo ligoninėn, tėčio palaton, kur rado švariai paklotą tuščią lovą, per patį jos vidurį trikampiui užrioglintą išpurentą pagalvę, o ant spintelės dugnu viršun apverstą taškuotą puodelį. Tas puodelis, tas piktasis puodelis, žiaurusis, negailestingasis, išdavikas puodelis sakė ką kita; ką kita, nei skylė linoleume, jūrų arkliukas lubose ir drugys po langu.

Pasauly niekas nepakito. Tik gatvele kažkaip kitaip, nei derėtų, tipeno riebus katinas – kepėstavo, lyg prarijęs Azos tėtį.

O laidotuvių neprisimenam. Yra tik nuotraukos, kurių Aza po šiai dienai nežiūri.

Man bepigiu, mano tėtis juokiasi, vesdamas mane gatve žiemos prietemoje, kita ranka suėmęs pirkinių krepšį. Anoji ranka gyja po lūžio, neseniai išimta iš gipso. Ji sunkiai lankstosi, todėl ja patartina nešioti pirkinių krepšius, kad sausgyslės greičiau atsitiestų, kad raumenys vėl išsitàmpytų.

Ta ranka – kažkokia paslaptis. Mama labai pyksta ant tos rankos ir baltakiuoja, žiūrėdama tėčiui tarp antakių. O jis man vienai kaip didelę paslaptį pasakoja gelbėjęs merginą, kurią kažkokie nedorėliai jėga grūdo į mašiną, o ji spyrėsi, įsitvėrusi į automobilio dureles rankute, apmauta dailia nėriniuota pirštinaite. Viešpatie, kas man dabar patvirtins, buvo ta pirštinaitė ar ne, daili ji buvo ar ne. Būtų

tėtis pasišovęs gelbėti kažkieno rankutę be tokios pirštinaitės ar ne? Negaliu įsivaizduot, kaipgi jis mušėsi, kaip dengėsi galvą ranka, ir iš viso atrodė lyg koks berniūktis, tikriausiai net išsitepė paltą. Aišku, kad mama dėl to pyksta. Man tai įdomi ta pirštinaitė, merginos visiškai neįsivaizduoju. Kai užaugsiu ir viena eisiu kur nors gatve, reikės dairytis, kad netoliese būtų kieno nors tėtis.

(čia reikia kažką įkišti) – oi, oi, oi! Nieko, nieko, brangieji, čia nekiškite, nekiškite susimildami, tai korektūros klaida! Tiesiog juodraštyje sau tai pasirašiau, mat tikrai kažkokį tekstą šion vieton derėtų įkišti, labai reikėtų, nes jau pernemier lietuviškai liūdna ir įtariu, kad daugeliui tampa nebepakeliama, o juk reklaminių pauzių nesugalvojau – na pirkite, pirkite pagaliau Viską sugrauziantį skystį, sugrauš bet ką, patikėkit, nepatiko kas nors, nebereikia – šast, užpili ir nelieka, sugrauzta. Visai susipainiojau, ką dabar daryt? Kokia kvailystė, o stiliaus korektoriai ėmė, atgrubnagiai, ir paliko, fui, kad kur velniai griebtų, einu įsipilti brendžio. Kaip bus gera, stovėsiu sau ir pyksiu. ČIA REIKIA KAŽKĄ ĮKIŠTI – na, ką jie sau galvojo tai matydami? Žąsinai.

Jūs tik nesijaudinkit, neverskit lapų pirmyn, aš tuoj tikrai įsivažiuosiu. Tos įžangos tik šiaip – man patinka. Visgi jaučiu, kad užsimojau parašyt erotinį romaną. Dabar madinga. Tiesa, nė vieno neskaičiau. Kad kažkaip neišpuolė tiek laisvo laiko. Laiko turi tik tie, kam jis nereikalingas.

Bet sutikite – norint rašyti erotinius romanus, nereikia jų skaityti. Anaipol! Patartina kuo mažiau skaityti. Nesinerinkite, gulkite ant nugaros ir atsipalaiduokite.

Nuotaikinga istorija

Mudvi buvom gal dešimties metų, kai Azalijos mama ištekėjo antrąsyk ir jų šeima išsikėlė kitan Lietuvos pakraštini. Naujasis jos vyras Vladas buvo dailininkas (Azos mama mėgo ekстрыmą) ir gausiai stimuliuo mūzas stipriaisiais gėrimais. Viena, kas Azai patikdavo – pasėdėt patėvio darbo kambary, uodžiant aliejinius dažus, žiūrint, kaip dėdė Vladas maišo paletėj spalvas, kaip braukia teptuku per grubią drobę ir riebus dažas lieka tik ant drobės audinio iškilimų. Piešė, žinoma, ir ją. Žiūrėjo. Turbūt kitaip ir negali būti, kai vyras veda moterį su paaugusia dukra. Vesdamas moterį su dukromis, jis įgyja haremą, vesdamas moterį su sūnumis – valstybę su vadove moterimi. Geriau rinktis haremą.

Po kelerių metų Azai gimė sesuo. Tarp jųdviejų – net keturiolikos metų skirtumas. Baigusi mokyklą Džuljeta, mažoji sesutė, – ak, koks vardas, bet sutarkim niekuo nesistebėti, – įstojo mokyti Oksfordan. Tiek jos ir tesimato. Azos mama, miestuko bibliotekos vedėja, be galo didžiuojasi mažąja Džiule ir Oksfordą stengiasi tarti su anglišku akcentu.